

*Л. І. Бровко,
к. е. н., доцент,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпропетровськ
О. А. Чепіга,
магістр, кафедра фінансів та банківської справи,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпропетровськ*

ФІНАНСОВЕ ПРОГНОЗУВАННЯ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

*L. I. Brovko,
PHD, Dnipropetrovsk State Agrarian and Economic University, Dnipropetrovsk, Ukraine
Chepiga O.A, master's degree, Department of Finance and banking,
Dnipropetrovsk State Agrarian and Economic University, Dnipropetrovsk, Ukraine*

FINANCIAL FORECASTING IN THE SYSTEM OF FINANCIAL PROVISION THE AGRICULTURAL ENTERPRISE

Розглянуто сутність і значення фінансового прогнозування діяльності сільськогосподарського підприємства, визначено основні типи та етапи прогнозування, виявлено пріоритетні чинники впливу на прийняття фінансових рішень щодо мінімізації фінансових ризиків підприємства.

The report considers the essence of financial planning and forecasting. Disclosed the type and stages of financial forecasting.

***Ключові слова:** фінансові ресурси, фінансове планування, фінансове прогнозування, методи, етапи фінансового прогнозування*

***Keywords:** financial resources, financial planning, financial forecasting, methods, stages of forecasting.*

Постановка проблеми. На різних етапах функціонування сільськогосподарських підприємств домінянтою, яка акумулює проблеми трансформаційних ринкових перетворень та об'єктивно знаходиться в серцевині подій є фінансове забезпечення їх діяльності. Саме це формує ніби невидиму сферу можливостей економічного поступу, за межі яких сільськогосподарські підприємства неспроможні вийти. Водночас дедалі гостріше усвідомлюються і відчуються ці обмеження, оскільки від своєчасного, стабільного, збалансованого, доступного фінансового забезпечення визначальною мірою залежить ефективність, прибутковість і конкурентоспроможність ведення сільськогосподарського виробництва. Окреслене проблемне поле вимагає розробки теоретико - методичних рекомендацій та заходів щодо розвитку та вдосконалення фінансового прогнозування діяльності сільськогосподарських підприємств з врахуванням фінансових ризиків та змін у зовнішньому фінансовому середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні перетворення в економіці України, посилення конкурентної боротьби та сучасні умови ведення бізнесу обумовлюють необхідність пошуку якісно нових підходів до управління фінансово-економічною діяльністю, заснованих на наукових концепціях. У зв'язку з цим однією з першочергових задач управління як галузями національної економіки, так і окремими підприємствами є удосконалення фінансового менеджменту та активізація одних з його найважливіших елементів - фінансового прогнозування [1].

Сутність економічного та фінансового прогнозування досліджували провідними вітчизняними та зарубіжними вченими. Так, фінансове прогнозування та прогнозування фінансового стану підприємства розглядається у роботах І. Т. Балабанова [2]; використання математичних методів для вирішення різних

проблем на рівнях макро- та мікро- розглядається у працях А. М. Єріної [3]; питання аналізу і прогнозування фінансового стану підприємства досліджувалися Е. Альтманом, І. О. Бланком, В. О. Касьяненко, О. Ю. Клементьєвою, Г. В. Савицькою, Л. В. Старченко. Незважаючи на актуальність проблеми вдосконалення фінансового прогнозування, а також його впровадження у практики фінансового менеджменту як аграрної сфери, так і окремих підприємств, певна частина теоретико – методологічних проблем залишається не вирішеною. Однією з таких є проблем є дослідження впливу змін у зовнішньому фінансовому середовищі на прогнозування фінансових можливостей підприємства.

Метою статті є обґрунтування сутності фінансового прогнозування, визначення методів та стадій фінансового прогнозування пріоритетних чинників впливу на формування умов щодо прийняття ефективних фінансових рішень у напрямку мінімізації фінансових ризиків сільськогосподарського підприємства та їх своєчасної адаптації їх фінансових стратегій до зовнішніх змін і тенденцій.

Виклад основного матеріалу. Фінансове планування – це оцінка перспективного розвитку підприємства, процес систематичної підготовки фінансових рішень, які прямо чи опосередковано впливають на фінансове забезпечення, обсяги фінансових ресурсів, узгодження джерел формування та напрямів використання відповідно до виробничого та фінансового планів, а також величини показників діяльності підприємства у плановому періоді, які забезпечують вирішення поставлених завдань [4].

Ринкові умови висувають високі вимоги до якості фінансового планування, оскільки негативні наслідки можуть призвести до депресивного стану. За нездатності адаптуватися до ринкової кон'юнктури підприємство може увійти у стан втрати можливості щодо виконання своїх зобов'язань.

Фінансове прогнозування – це механізм використання специфічних способів для розрахунку основних фінансових показників. Воно складає основу фінансових планів підприємства, що надає можливість вирішувати поставлені завдання та передбачити негативні економічні наслідки та вплив фінансових ризиків. Фінансовий план, як складова загальної системи планування фінансово-господарської діяльності підприємства сприяє досягненню по-ставлених виробничих завдань відповідно до стратегії економічного розвитку.

Прогноз окреслює області та можливості, в рамках яких можуть бути поставлені реальні завдання і цілі, виявляє проблемні аспекти, які повинні стати основою в оцінці ризиків діяльності.

У ньому розглядаються варіанти активного впливу на об'єктивні фактори майбутнього розвитку. Фінансовий прогноз – це таке дослідження перспективного розвитку, яке не обмежене прийнятими макроекономічними рішеннями, а тому має попередній, варіантний характер, горизонти його не обмежені рамками планового періоду і обов'язково повинні враховувати ймовірні ризики.

Фінансові ризики на підприємстві є ймовірністю виникнення непередбачуваних втрат у ситуації невизначеності умов фінансово-господарської діяльності [4].

У процесі управління фінансовими ризиками потрібно враховувати загальні правила прийняття рішень за відповідних умов: ризикувати можна лише у межах власного капіталу; не можна ризикувати залученими ресурсами; необхідно зважувати можливі негативні наслідки ризику; необхідно паралельно розглядати інші альтернативи з меншим рівнем ризику.

Відомі способи зниження ризику сільськогосподарського підприємства пропонується згрупувати у два напрями: уникнення від ризиків і зниження негативної дії тих видів ризиків, яким не вдалося запобігти. Уникнення ризиків передбачає певну політику керівництва підприємств, яка полягає в тому, щоб не ухвалювати управлінських рішень, пов'язаних з ризиком. Цей напрям є найпростішим, однак, він не може забезпечити динамічний розвиток підприємств і великі прибутки.

Для практичної побудови фінансових планів використовується цілий набір методів планування, головними з яких є балансовий, екстраполяції, моделювання (табл. 1) [5].

Таблиця 1.

Методи розробки фінансових планів підприємства

Метод	Сутність методу
Балансовий	Балансує не тільки підсумкові показники доходів і витрат, а й для кожної статті витрат визначають конкретні джерела їх покриття
Екстраполяція	Використання екстраполяції у прогнозуванні фінансового стану підприємства ґрунтується на припущенні про існування прямого зв'язку між оборотним капіталом і обсягом продажів, що може бути виражено за допомогою простого коефіцієнта (відношення чистого капіталу до обсягів продажу).
Моделювання	Розробка цього методу стосовно до прогнозування зустрічає серйозні труднощі, вимагає до себе особливої уваги. Труднощі застосування методу моделювання в прогнозуванні викликаються складністю структури технічного розвитку і тому змушують користуватись не єдиною моделлю, а системою методів і моделей, що характеризуються певною ієрархією і послідовністю.
Нормативний	Визначає потребу у фінансових ресурсах на основі фінансових норм і нормативів (норми амортизації, ставки податків тощо)
Розрахунково-аналітичний	Розраховує планові показники на основі фактичних даних за базовий період та індексів їх зміни у плановому періоді

На даний час існує досить широкий набір різноманітних підходів до прогнозування показників фінансового стану підприємства

Склад методів фінансового прогнозування і послідовність його етапів залежать від концепції прогнозу, тому їх складно визначити однозначно, але все таки можна побудувати певну логічну послідовність: вибір чинників і прогнозованого параметра, збір початкових даних, їх візуалізація, вибір виду прогнозованої моделі, вибір адекватних методів оцінювання параметрів прогнозованої моделі, побудова моделей, оцінювання адекватності побудованих моделей, вибір найкращої моделі, побудова прогнозу, моніторинг даних і адаптація моделі з урахуванням нових даних.

На нашу думку в умовах фінансової нестабільності з метою врахування фінансових ризиків, можна виділити три типи прогнозування.

Перший - прогнозування, що базується на творчому баченні майбутнього, використовує суб'єктивні знання та інтуїцію прогнозистів, застосовується для передбачення майбутніх результатів діяльності підприємства.

Другий - нормативне прогнозування, при якому визначається стратегічна мета і на її основі оцінюється майбутній розвиток підприємства. Така процедура прогнозування використовується на початку діяльності підприємства, коли немає даних за попередні періоди, а є лише нормативні значення як орієнтири.

Третій - пошукове прогнозування, що являє собою спосіб наукового прогнозування від теперішнього до майбутнього. Воно може бути двох видів: традиційним; альтернативним.

Традиційне прогнозування здійснюється на основі аналізу попередніх показників діяльності підприємства та перенесення тенденцій розвитку на майбутнє. Даний вид прогнозування широко використовується у більшості методів прогнозування.

Альтернативне прогнозування передбачає різні варіанти розвитку вибраних показників з узгодженням поступового і нерівномірного розвитку підприємства. Альтернативне прогнозування порівняно молоде (широке застосування його почалось у 80-ті роки), але воно набирає популярності у практиці фінансового менеджменту. Результати спеціальних досліджень, що проводились у Європі, особливо в галузевому розрізі, використовуються у розробці короткострокових планів, а також у бізнес-плануванні [6].

Необхідно відмітити, що останнім часом значна увага приділяється методам математичного прогнозування. Найчастіше вони є складовими підсистемами систем прийняття управлінських рішень. Але головним недоліком цих методів слід віднести необхідність наявності досить великої кількості вихідних даних, що не завжди є можливим [7].

Кожний з методів фінансового прогнозування здійснюється в три етапи фінансового прогнозування: ретроспекція; діагноз; перспекція.

Ретроспекцією називається етап фінансового прогнозування, на якому досліджується історія розвитку фінансових показників для одержання його систематизованого опису. На стадії ретроспекції відбувається збір, збереження й обробка фінансової інформації, визначення джерел, необхідних для прогнозування, оптимізація як складу джерел, так і методів виміру і подання ретроспективної інформації, уточнення й остаточне формування структури і складу характеристик фінансів підприємств.

Діагноз являє собою такий етап фінансового прогнозування, на якому досліджується систематизований опис фінансів підприємств з метою виявлення тенденцій їх розвитку та вибору моделей і методів прогнозування.

Перспекція являє собою етап фінансового прогнозування, на якому за даними діагнозу розробляються прогнози фінансового стану підприємства, виробляється оцінка вірогідності чи точності обґрунтованості прогнозу (верифікація), а також реалізація мети прогнозу шляхом об'єднання конкретних фінансових прогнозів на основі принципів прогнозування (синтез).

Реально, прогнозування є лише однією із початкових стадій планового процесу, його недостатнім, проте необхідним елементом. Незважаючи на те, що прогноз після його складання та оцінки є основою для здійснення процесу планування. Без прогнозу планування неможливе, як і, одночасно, без складання плану неможливий процес управління. Дане твердження відноситься як до управління підприємством в цілому, так і до кожної його складової: управління трудовими ресурсами, управління технологічним процесом, маркетингу та управлінню фінансовими ресурсами.

Безсумнівний інтерес викликає питання про напрями і специфіку застосування прогнозованої моделі на рівні підприємства. Процес формування, безпосереднє проведення і оцінку прогнозу необхідно здійснювати в залежності від його конкретного призначення та потреб зовнішніх і внутрішніх користувачів.

Висновки. Таким чином, фінансове прогнозування – це механізм використання специфічних методів для розрахунку основних фінансових показників. Воно складає основу фінансових планів підприємства, що надає можливість вирішувати поставлені завдання та передбачити негативні економічні наслідки та вплив фінансових ризиків. Такий методологічний вимір фінансового прогнозування діяльності сільськогосподарських підприємств набуває вагомого значення при визначенні найважливіших напрямів, чинників та горизонтів соціально-економічного поступу і формуванні їх за допомогою фінансової стратегії розвитку в контексті економічної ідентифікації та самовизначення у світових економічних процесах. Це особливо важливо в площині пошуку самостійного шляху конкурентоспроможного розвитку в межах

глобалізаційних та євроінтеграційних процесів, якого потребують сучасні українські сільськогосподарські підприємства.

Література.

1. Гура О.Л. Прогнозування у системі планування розвитку промислового підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / О.Л. Гура ; Одес. держ. екон. ун-т. – О., 2007. – 20 с.
2. Балабанов И. Т. Основы финансового менеджмента : [Учебн. пособие] / И. Т. Балабанов. — М. : Финансы и статистика, 2000. — 527 с.
3. Єріна А. М. Статистичне моделювання та прогнозування: [Навч. посіб.] / А. М. Єріна. — К. : КНЕУ, 2001. — 170 с.
4. Фінанси підприємств, четверте видання: [Підручник] / За ред. проф. А. М. Поддєрьогіна. — К. : КНЕУ, 2005. — 534 с
5. Стратегическое планирование и анализ эффективности инвестиций: Изд. 2-е, стереотип. / Л. Б. Идрисов, С. В. Картышев, Л. В. Постпиков. М. : Филип, 1998. — 272 с.
6. Шкроміда В.В. Управління фінансовими ресурсами підприємства // Матер. Всеукраїнської наук.-практ. конф. “Сучасні проблеми економіки підприємства”. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2012. – С. 99-100.
7. Ожерельєва І.Л. Фінансове планування в малому підприємстві: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.02.03 / Донецький держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М.Туган-Барановського. — Донецьк, 2011. — 19с.

References.

1. Gura, O.L. (2007), “Forecasting in the system of planning of development of industrial enterprise, Ph.D. Thesis, Economy, Odessa State Economic University, Odessa, Ukraine.
2. Balabanov, I.T. (2000), *Osnovy finansovogo menedzhmenta* [Financial Management], Finance and Statistics, Kyiv, Ukraine.
3. Yerina, A.M. (2001) *Statystychne modeliuвання ta prohnozuvannya* [Statistical modeling and forecasting], Kyiv National Economic University, Kyiv, Ukraine.
4. Poddyerohin, A.M. (2005) *Finansy pidpriemstv* [Finance of enterprise], 4th ed, Kyiv National Economic University, Kyiv, Ukraine.
5. Idrisov, L.B. Kartyshev, S. Postpikov, L.V. (1998), *Strategicheskoe planirovanie i analiz jeffektivnosti investicij* [Strategic planning and analysis of the effectiveness of investments], 2nd ed, Philip, Moscow, Russia.
6. Shkromyda, V.V. (2012) “Financial management of enterprise”, *Materialy Vseukrains'koi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Recent developments in business economics], Vseukrains'ka naukovo-praktychna konferentsiia [Ukrainian Scientific Conference], National University, Dnipropetrovsk, Ukraine, pp. 99-100.
7. Ozherelyeva, I.L. (2011), “Financial planning in small business”, Ph.D. Thesis, Economy, Donetsk State University Economy And Trade, Donetsk, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 05.11.2015 р.